

Opanowanie technologii pozyskiwania i obróbki metalu było znaczącym krokiem w historii człowieka. Najpierw wykorzystywano samородki miedzi i złota. Z czasem nauczono się wytapiać miedź z różnych minerałów. Prawdziwym przełomem było, z pozoru łatwe, połączenie miedzi i cyny w odpowiednich proporcjach, dzięki czemu uzyskano brąz. Stop, który był zarówno twardszy od znanych wcześniej metali, jak też temperatura jego topnienia była niższa niż miedzi. Upowszechnienie się znajomości obróbki brązu z jednej strony związane było to z rozwojem umiejętności technicznych koniecznych w metalurgii. Z drugiej konieczne były przemiany społeczne, które umożliwiły kontakty między nielicznymi i odległymi regionami kontynentu, w których dostępne były minerały pozwalające pozyskiwać miedź i szczególnie rzadką cynę. Niemalże równocześnie z umiejętnością produkowania metali upowszechnił się zwyczaj składania skarbów. Skarbem nazywa się kilka przedmiotów, w tym wypadku metalowych, które razem zakopywano w ziemi lub zatapiano w rzekach, jeziorach i bagnach. Wprawdzie z wcześniejszych okresów znany podobne znaleziska, składające się na przykład z przedmiotów kamiennych i krzemienych, ale liczba skarbów zawierających przedmioty brązowe jest o wiele większa, obecnie z ziem polskich znany około 1100 tak klasyfikowanych znalezisk. Są one tym bardziej zagadkowe, że surowce, z których produkowano brąz, występowały w ograniczonej ilości.

Te spektakularne zespoły, składające się często z kilkuset przedmiotów, są jednymi z najbardziej tajemniczych znalezisk archeologicznych. O ile archeolodzy badający pradziejowe osiedla albo groby sprzed setek i tysięcy lat wiedzą, jaka była ich podstawowa funkcja i mogą analizować inne, bardziej szczegółowe zagadnienia, tak badacze skupiający się na skarbach, nieustannie zadają pytania o funkcję, jaką pełniły one w kulturze społeczności pradziejowych. Nie ułatwia tego fakt, że odkrywane są one zazwyczaj przypadkowo, do archeologów trafiają po jakimś czasie, tylko z ogólnym opisem okoliczności odkrycia.

Ostatnie lata przyniosły jednak nowe, znaczące odkrycia. W miejscowości Rosko w północnej Wielkopolsce odkryto miejsce złożenia skarbu, który składał się z niemalże siedemdziesięciu siekierok. Istotniejsze jest jednak to, że zdeponowano go w ramach konstrukcji z głazów, którą przysypano ziemią (więcej: www.rosko.prv.pl). Wyniki badań wykopaliskowych wskazują, że konstrukcja ta powstała w związku z aktem złożenia wspomnianych zabytków. Późniejsze badania wykazały, że podobnie mogło być w przypadku dwóch innych znalezisk, odkrytych niedaleko, bo w okolicach Wągrowca.

Współczesny archeolog dysponuje szeregiem metod, które z jednej strony mogą pomóc mu w lokalizacji innych podobnych konstrukcji, z drugiej dają możliwość zdobycia szeregu informacji na ich temat. Społeczności z epoki brązu mogły składać skarby zarówno w monumentach wzniesionych w tym celu, podobnie jak w Rosku, ale również wykorzystały usypane wcześniej nad grobami mogiły. Na poszukiwaniu takich konstrukcji skupia się opisywany projekt.

Chcąc zrozumieć w jakim celu pradziejowe społeczności składały w ziemi lub wodzie przedmioty metalowe, zastanowić należy się również nad tym, gdzie to robiono. Z jednej strony ważna jest charakterystyka danego miejsca, na przykład określenie, czy było to wyniesienie czy może punkt położony niedaleko rzeki. Jednocześnie równie istotne jest, czy miejsce to było blisko czy daleko od współczesnych mu osiedli. Czy skarb złożono na granicy zamieszkiwanej strefy czy może w jej centrum? Analizy tego typu przeprowadzone zostały niedawno (więcej: www.digitarcho.pl/METAL-GRANICA-RYTUAL) wskazując, że takie badania pozwalają lepiej zrozumieć zjawisko deponowania przedmiotów metalowych. Archeolodzy uwzględnić będą również te aspekty.

Tak samo jak ważna jest charakterystyka miejsca złożenia skarbów, tak równie istotne są informacje na temat odkrywanych tam wytworów metalowych. Drobiazgowe analizy śladów użytkowania pozwalają rekonstruować procesy powstawania i użytkowania brązowych narzędzi i broni. Z kolei poznawanie funkcji takich przedmiotów w dawnym społeczeństwie daje podstawy do interpretacji pobudek osób składających konkretne wytwory brązowe w ziemi lub wodzie.

Naukowcy realizujący projekt *Biografie skarbów. Wieloaspektowa analiza zespołów przedmiotów metalowych związanych z monumentalnymi konstrukcjami. Studium przypadków z późnej epoki brązu i wczesnej epoki żelaza* postawili sobie za cel zebranie tych rozmaitych informacji i odtworzenie dzięki nim biografii konkretnych skarbów, czyli historii wykorzystania przedmiotów metalowych i rekonstrukcji aktu depozycji, aby pełniej wyjaśnić to jedno z najbardziej zagadkowych zjawisk w europejskiej archeologii.